

Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation:
A Project Ensuring the Full and Effective Participation of Indigenous Peoples in the
Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System

MATERIALES SA PAGKAT-ON

Pagtuki ug Kag-umol sa Palisiya: usa ka Kinatibuk-ang ideya

TONY QUIZON

Pasiuna

Kini nga papel gisulat nga piho alang sa mga grupo sa komunidad nga mahimong maghimo sa usa ka epektibo nga pagtuki sa piho nga mga patakaran ug lihoc sa publiko nga karon o posibleng makaapekto sa ilang kinabuhi, komunidad ug panginabuhian. Naghatag kini usa ka pagsugod nga punto alang sa pagsulbad sa mga komplikado nga problema sa patakaran sa publiko.

Daghang mga panaglitan sa mga problema sa palisiya sa publiko. Daghan sa mga problema komplikado. Panaglitan:

- *Unsa ang labing kaayo nga lokasyon alang sa pagtukod sa usa ka publiko nga tunghaan sa usa ka barangay?*
- *Unsang lahi sa mga produkto sa lasang ang kinahanglan gidili sa pag-ani?*
- *Usa ka pribadong kompaniya ang nagtanyag nga magkuha sa usa ka 50 ka tuig nga abang sa pag-arkila sa mga yuta sa mga tribo samtang nagtanyag og bayad nga salapi ug mga trabaho sa komunidad. Kinahanglan ba nga i-veto sa komunidad ang plano?*
- *Ang LGU nagsugyot og P50 milyon nga proyekto para sa pagpalu-ag sa dalan nga maagian sa komunidad. Kinahanglan ba nga suportahan sa komunidad ang kini nga plano?*

Ang kini nga mga problema kinahanglan nga matubag: kana mao, ang mga paghukum kinahanglan buhaton sa komunidad. Bisan kung ang ilang paghukum mao ang walay buhaton, ang mga balaod adunay mga sangputanan pa alang sa katawhan.

Giunsa maghimo ang mga maghuhukom sa ilang mga desisyon?

Pinasukad sa unsang kasayuran nga sila molihok? Kang kinsa sila maminaw: mga lobbyist, sa katawhan, policy advisers o ang apektado nga komunidad?

Unsa ang Public Policy o patakaran sa publiko?

Ang patakaran sa publiko mahimong adunay porma sa balaod, o regulasyon, o ang hugpong sa tanan nga mga balaod ug regulasyon nga nagdumala sa usa ka partikular nga isyu o problema.

Sa labi ka lapad, mahimo naton isulti nga ang palisiya sa publiko mao ra ang gihimo sa gobyerno (bisan kinsa nga opisyal nga nag-impluwensya o nagpiho sa palisiya sa publiko, lakip ang mga opisyal sa eskwelahan, mga myembro sa konseho sa barangay, lokal nga gobyerno, ug uban pa.) alang sa konsiderasyon ug possible nga aksyon.

Sa piho nga paagi, ang patakaran sa publiko adunay daghang mga hinungdan nga hiyas:

- Ang palisiya gihimo ingon tubag sa usa ka klase nga isyu o problema nga nagkinahanglan og atensyon;
- Ang palisiya mao ang gipili nga buhaton sa gobyerno (aktwal) o dili buhaton (gipakita) bahin sa usa ka piho nga isyu o problema;
- Ang palisiya gihimo alang sa “publiko;”
- Ang palisiya gipunting sa usa ka katuyoan o gitinguha nga kahimtang, sama sa solusyon sa usa ka problema;

- Ang palisiya sa katapusan gihimo sa mga gobyerno, bisan kung ang mga ideya gikan sa gawas sa gobyerno o pinaagi sa pakig-uban sa gobyerno ug publiko; ug,
- Ang paghimo og patakaran usa ka bahin sa usa ka nagpadayon nga proseso nga dili kanunay adunay usa ka tin-aw nga sinugdanan o katapusan, tungod kay ang mga desisyon bahin sa kinsa ang makapahimulos sa mga palisiya ug kinsa ang magdala sa bisan unsang palas-anon nga resulta sa patakaran padayon nga gisusi, gibalikbalik, ug gibag-o.

Ang palisiya sa publiko gokonsidarar nga lig-on kung masulbad niini ang mga problema nga episyente ug epektibo, pagsilbi ug pagsuporta sa mga institusyon ug palisiya sa gobyerno, ug gidasig ang aktibo nga pagkalungsuranon.

Sa pikas nga bahin, ang palisiya sa publiko giisip nga mahuyang o kabus kung dili niini hatagan pagtagad ang gibati nga mga panginahanglanon sa komunidad, nagmugna bag-ong mga problema o panagbangi, ug dili gidasig ang pag-apil sa aktibo nga mga tawo ug pagkalungsuranon.

Ngano nga kinahanglan ang pagtuki ug pag-umol sa palisiya?

Unsa ang pagtuki sa palisiya? Kini usa ka proseso sa "pagtino kung kinsa sa lainlaing mga alternatibo nga mga patakaran ang labing makakab-ot sa usa ka gihatagan nga mga katuyoan pinauyon sa mga relasyon tali sa mga palisiya ug mga katuyoan."¹

Gikan sa usa ka panan-aw sa komunidad, nakigbahin kami sa pagtuki sa palisiya sa daghang mga hinungdan:

- Aron masusi ang tinuud ug potensyal nga epekto sa usa ka publiko nga palisiya sa atong kinabuhi, ug ang kaayohan sa uban;
- Sa pagsusi sa uban pang mga kapilian nga mga palisiya; ug,
- Paghukum hain nga mga palisiya ang labing angay, ug tubagon ang among mga panginahanglanon.

Ang mga patakaran sa publiko kanunay gihukum sa mga awtoridad sa publiko ug mga tawo nga adunay gahum. Giunsa nila gigamit ang kana nga gahum adunay implikasyon sa atong kinabuhi ug kinabuhi sa mga kabus nga tawo.

Politiko ang mga proseso sa palisiya. Mahimo nila nga ilakip o dili iapil ang mga interes ug panglantaw sa mga kabus nga tawo. Busa, ang pagbag-o o pag-impluwensya sa palisiya usa usab ka proseso sa politika.

Usahay, naghimo usab kami og pagtuki sa palisiya tungod kay nangita kami og usa ka pagbag-o. Wala lang namon gipangita ang mga dugang nga pagbag-o o "reporma" – hinunua, labi ang istruktura, permanente nga pagbag-o: pagbag-o sa katilingban, dili pag-uswag sa sosyal; pagbag-o, dili ra mga pagpaayo. Ang usa ka burukrata sa gobyerno mahimong mag-andam sa usa ka posibilidad nga pagtuon, nga nagtan-aw sa mga gasto ug mga benepisyo nga nalakip sa pagbag-o sa palisiya. Alang sa mga lokal nga komunidad, ang lahi nga pagsiksik ug pagtuki sa palisiya nga

among gihimo labi pa – dili lang kami nagpunting kung giunsa ang pagpaayo sa anaa na nga kahimtang, apan kung giunsa ang pagbalhin gikan sa A ngadto sa B. Aron mahulagway, mahimo namon gusto:

- Paghunong sa makadaot nga mga palisiya (pagmina, pagtroso, pagpahawa);
- Ipaila ang mga lakang sa pagpanalipod (FPIC, pagsusi sa epekto);
- Ipaila ang bag-ong palisiya alang sa direkta nga mga epekto niini;
- Pagbag-o sa naa na nga palisiya (reporma say uta ug kahinguhaan);
- Mga pagbag-o sa reporma (reporma sa yuta ug kapanguhaan, reporma sa pagdumala);
- Pagsiguro nga mapatuman ang mga palisiya;
- Pagpataas sa lokal nga kalihokan (pagpanalipod ug pagdumala sa kapanguhaan nga nakabase sa komunidad);
- Makuha ang pagkalehitimo (mga katungod); ug,
- Pag-ila sa mga katungod (mga domain sa IP).

Unom nga mga Lakang sa Pagsusi sa Palisiya

Aron maseguro nga ang usa ka palisiya kompleto nga natuki, nasabtan, ug gipatuman nga epektibo, kinahanglan nga maghimo sa pagtuki sa palisiya.

Ang pagtuki sa palisiya mao ang pagbuak-buak sa usa ka problema ngadto sa mga bahin nga bahin niini, nahibal-an kini, ug gipalambo ang mga ideya bahin sa kung unsa ang buhaton.

Daghang mga kalihokan nga lapas sa pagtuki ang naapil sa proseso sa pagpalambo sa palisiya ug ang termino nga "pagtuki sa patakaran" mahimong kanunay gamiton kung ang "pagplano sa palisiya" labi nga angay.

Ang usa ka patakaran sa publiko mahimong makaapekto sa lainlaing mga sektor sa usa ka komunidad sa positibo o negatibo nga paagi. Busa, ang pagtuki sa palisiya kinahanglan nga maglakip sa lainlaing mga sektor sa komunidad.

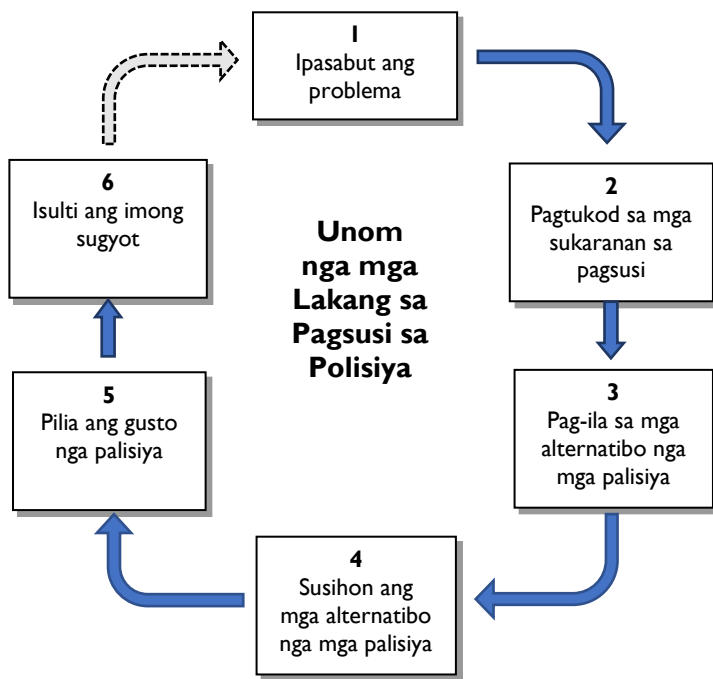
Ang pagtuki sa patakaran sa publiko naglangkob sa unom ka lakang nga pamaagi. Ang matag usa. Ang matag-usa ka lakang naglangkob sa usa ka serye sa mga pangutana nga kinahanglan nimo ipangutana.

I. Gihubit ang tinuud nga problema o isyu

Aron masugdan ang proseso sa pagtuki sa palisiya, hinungdanon nga ipiho kung unsa ang problema sa una nga lugar. Kinahanglan nimo mahibal-an kung unsa ang katuyoan alang sa piho nga pamaagi. Pangutana imong kaugalingon, ngano nga kini nga palisiya ang naa? Unsa man ang among gipaningkamutan? Kung adunay ka nay piho nga katuyoan, mahimo ka nga mobalhin sa sunod nga lakang.

Kung sayop nimo nga pag-diagnose ang problema, ang solusyon sa patakaran tingali mapakyas.

¹(Nagel (Ed.), 1990).

Hulagway 1. Unong nga mga lakang sa pagtukod sa polisiya.

Ang kasagarang kalisud mao nga ang mga patakaran sa publiko kanunay adunay daghan nga kompetensiya sa katuyoan, ug ang mga katuyoan kanunay nga dili maayo nga gipasabut. Pananglitan, ang mga patakaran sa kalasangan sa DENR mahimong magtinguha makatipig sa mga kahinguhaan sa kalasangan, apan ang mga opisino sa DENR nagpadayon sap ag-isyu og mga lisensya sa kagubatan sa Dungan nga oras. Sa ingon, kinahanglan mahibal-an naton nga analisahon kung unsa ang tinuud nga problema ug mahibal-an ang pagdali nga pag-focus, o ang atong bililhon nga oras mausik.

2. I-establisar ang mga sukdanan sa pagsusi

Ang sunod nga lakang aron maklaro ang mga katuyoan sa imong komunidad alang sa piho nga pamaagi. Mahimo ka magsugod sa paghimo sa pipila ka mga sukdanan sa pagtimbang-timbang. Pananglitan, unsa man ang among sukaranan sa pagtimbang-timbang sa mga regulasyon sa lasang? Gawas sa pagtipig sa kalasangan, dili ba kinahanglan usab naton tanawon ang mga kapanginabuhian sa komunidad ug mga batakang serbisyo sa komunidad, sama sa edukasyon ug kahimsog? Sa ato pa, unsaon nimo mahibal-an kung ang usa ka piho nga patakaran malampuson o dili sa pagtabang kanimo nga makab-ot ang imong katuyoan?

Kinahanglan nga tin-aw ang imong sukaranan sa pagsusi; kinahanglan kini hinungdanon; ug kinahanglang kini usa ka butang nga masukod, kaysa magpabilin nga dili mahubit. Pananglitan, ang “pag-access sa edukasyon” mahimong masukd sa pisikal nga gilay-on sa eskwelahan, kung unsang oras ang gikinahanglan aron makaabot ang mga bata sa eskwelahan, unsang klase nga peligro ang atubangon sa mga bata sa ilang pagbiyahe sa eskwelahan, ug kung makaya sa mga pamilya ang mga gasto sa edukasyon.

Gigamit ang mga sukaranan aron sukdon ang mga sangputanan ug mga epekto sa matag kapilian nga palisiya. Gilarawan sila ni Bardach (2012) ingon nga mga “sukdanan sa pangisip alang sa pagtimbang-timbang sa mga sangputanan sa paglihon.” Ang sukaranan kinahanglan masukod ug mayhap. Adunay daghang mga sukaranan nga kasagarang gigamit sa pagtukod sa palisiya, ug kini kauban:

- *Kaepektibo*: Makahimo ba ang palisiya sa pagmugna sa gitinguha nga epekto alang sa komunidad?
- *Gasto*: Pila ang magasto? Kinsa ang mobayad sa gasto?
- *Equity*: Ang palisiya ba makahatag kaayohan sa komunidad labi na ang labing kabus nga mga sekto? O pipila ra ang mapahimuslan niini?
- *Administrative feasibility*: Mahimo bang ipatuman ang patakaran?
- *Wala tuyoa nga mga sangputanan*: Ang patakaran ba adunay wala tuyoa nga mga sangputanan ug peligro?
- *Pagpadayon*: Mahimo bang mapadayon ang palisiya? O lagmit nga usa ka ningas kugon?
- *Political feasibility*: Mahimo bang madawat sa politika ang patakaran? O naghimo ba kini ug mga panagbangi nga dili dayon masulbad?

Tugotan ka sa mga sukaranan aron masusi ang matag kapilian sa parehas ng sukdanan aron mahibal-an sa katapusan. Busa, kinahanglan pillion ang mga sukaranan pinahiuyon sa mga sangputanan ug mge epekto nga gusto makita sa komunidad gikan sa kapilian sa palisiya.

3. Pag-ila sa alternatibo nga mga palisiya

Uban sa mga sumbanan sa pagsusi nga gihatag sa taas, mahimo ka maghuna-huna. Mahimo ka magsugod sa karon nga palisiya, ug magsugo sa paghunahuna sa mga kapilian. Adunay ka karon nga tin-aw nga katuyoan ug sukaranan, ug kini kinahanglan nga makatabang kanimo sa paghunahuna nga mapuslanon ang mga kapilian. Mahimo ka mag-brainstorm ug adunay lista, ingon, 2 hangtod 10 nga mga alternatibo. Ang punto mao ang paghunahuna sa gawas sa kahon, ug tingali ang daan nga palisiya nahimo’g magamit kaniadto ug karon nahimo’g karaan tungod sa mga panggawas nga butang sa sap ag-uswag sa teknolohiya, pagdugang sa populasyon, o pagbag-o sa pamatasan sa mga tawo.

Ang mga alternatibo kinahanglan nga mga paagi aron masulbad o matangtang ang problema sa palisiya. Sa paghimo sa mga alternatibo, ang usa nga mahimo ang mogamit sa daghang mga pamaagi: (1) kopyahon ang palisiya nga wala’y pagbag-o; (2) kopyahon ang usa ka palisiya ug usabon kini aron mohaum sa imong mga kinahanglanon; (3) pagtukod sa usa ka palisiya nga naggamit sa generic tool; ug (4) paghimo sa usa ka patakaran gikan sa pagsugod uban ang pagkamamugnaon ug panghunahuna.

Ang mga alternatibo kinahanglan nga hugut nga makonektar sa imong paghubit sa problems, igo nga piho nga mahimo’g aksyon, nga may kalabutan sa imong mga gigikanan sa komunidad, ug lahi sa material sa usag usa. Kinahanglan nimo nga sulayan nga maglakip sa labing menos tulo nga mga alternatibo, ug bisan usa niini kinahanglan nga kapilian nga “walay buhaton.”

4. Susihon ang mga kapilian

Dinhi magamit ang imong sukaranan sa pagsusi. Kinahanglan nimo nga sukdon ang matag palisiya kontra sa sukdanan sa pagsusi aron mahibal-an kung kinsa ang labing kaayo alang sa matag-usa sa imong mga katuyoan. Hinungdanon nga magpabilin nga dili mapihigon ug lohikal, kaysa itugot ang imong pagbati ang magbuut alang kanimo.

Ang yugto sa pagsusi nagtanaw-aw sa kung unsa ang mahimo nga nahibal-an gikan sa tibuok nga proseso, kung ang orihinal nga problema nasulbad na, ug kung dili, kung unsa ang girekomenda nga usa ka alternatibo nga pamaagi sa paglihok.

5. Paghukum sa hain nga palisiya ang labing kayo

Pagpili sa usa ka alternatibo nga palisiya nga gibase sa imong pagtuki ug ang imong sukdanan sa pagsusi. Mogamit ka sa mga numero kung adunay ka gitawag nga 'quantitative measure'. Bisan pa, ang usa ka qualitative measure dili kinahanglan dili kaayo eksakto. Pag-andam sa pagpakita sa imong mga sangputanan sa usa ka grapiko o usa ka kaayohan ug daotan nga format.

6. Ipakigsulti ang imong sugyot

Kung ang imong gipili nga patakaran usa ka butang nga naa sa sulod sa gahum ug katakus nga himuon sa imong komunidad, nan mahimo ka magpadayon sa pagpatuman sa imong desisyon sa komunidad. Bisan pa, sa daghang mga kaso, ang mga naghimo'g desisyon sa palisiya sa publiko (sama pananglit sa mga LGU, opisyal sa eskwelahan) naa sa gawas mismo sa komunidad. Sa ingon nga mga kaso, hinungdanon nga ipahibalo sa komunidad ang imong gisugyot nga palisiya.

Ang mahinungdanon kung adunay ka adbokasiya ug makapakita ka sa usa nga maayo nga ebidensya. Hinungdanon nga mahimo'g klarong isulti ang istorya. Kinahanglan nimo nga mapakita ang imong proposal nga husto ug epektibo. Usahay mas maayo nga mubu lang, kay sa mogahin og daghang oras sa mga detalye. Kinahanglan nimo hunahunaon ang duha ka lahi nga mga mamiminaw: (1) kadtong mogugol og 3 minuto, ug (2) kadtong mogugol sa 30 minuto. Ang imong pagtuki kinahanglan maghatag igo nga kasayuran aron matagbaw ang lain-laing klase sa tigpaminaw ug mahibal-an ug masabtan ang imong proseso ug sa ulahi ang rekomendasyon.

Kaayoha (PROs) ☒	Daotan (CONs) ☐
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

Hulagway 2. Pag-ila sa mga kaayohan ug daotan sa usa ka gisugyot nga palisiya.

Mga pahinumdom bahin sa pag-follow nga trabaho

Sa katapusan, ang trabaho sa patakaran dili matapos kung ang pagsulat nahisulat na. Ang pagtuki sa patakaran nagkinahanglan pagsiguro sa pagpatuman niini. Sa higayon nga napili nimo ang imong bag-ong palisiya, kinahanglan nimong sigurohon nga dili kini gibutang, apan kini gisubay sa paglabay sa panahon.

Tungod niini, Kritikal ang pagsubay sa pagpatuman sa mga patakan. Ang imong mga pagtuki kinahanglan nga gisuportahan sa lig-on nga ebidensya, natipon pinaagi sa pagsiksik. Ang Table 1 naghatag pipila ka mga pangutana sa paglaraw sa panukiduki nga igapahibalo sa among adbokasiya. Hinumdomi nga ang pagtuki sa palisiya dili usa ka "add-on" pagkahuman sa pagsiksik. Pag-usab, gihimo namon ang pagtuki sa palisiya sa paglaum nga mahimo namon katapusan nga makahulugan ang makahuluganon, pagbag-o sa istruktura.

Ania ang pipila ka mga sampol nga pangutana nga ipangutana sa matag yugto sa pagtuki sa palisiya.

Table 1. Ang pila ka punoan nga pangutana aron ipangutana sa pagtuki sa palisiya

Mga Lakang	Mga pangutana nga ipangutana
<i>Ipasabut ang problema o isyu</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Unsa man gyud ang problema? • Unsang problema ang gitinguha nga sulbaron sa naglungtad nga palisiya? • Unsa pa ang kinahanglan nako mahibal-an aron hingpit nga masabtan ang palisiya ug kung giunsa kini gipatuman? • Gisulbad bas a patakaran ang problema? O ang palisiya nagdala bag-ong mga problema? • Adunay problem aba sa patakaran mismo? O ang problema naa ra sa kung giunsa ang pagpatuman sa patakaran o pagpatuman? • Giunsa ang epekto sa patakaran sa mga tawo? Giunsa makaapekto ang palisiya sa lainlaing mga grupo sa mga tawo?
<i>Gi-istablisar ang mga sukdanan sa pagsusi</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sa unsang basihanon o sukaranan nga igbasi sa among mga desisyon? • Unsa nga mga hinungdan ang importante nga hunahunaon kung susihon namon ang mga kapilian? • Kinsa sa mga (lista sa) mga hinungdan ang labing hinungdanon alang kanamo?
<i>Pagtino sa alternatibo nga mga palisiya</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Aduna bay ubang mga kapilian o solusyon sa problema? • Unsa ang mahimo'g solusyon sa problema? • Kinsa ang labing makahatag kanamo kasayuran bahin sa kini nga bahin sa palisiya?
<i>Susihon ang mga kapilian</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Unsa ang mga kaayohan ug kadaot sa matag possible nga solusyon? • Adunay ba ebidensya o kasinatian nga nagpakita kung unsang alternatibo nga palisiya ang mahimong malampuson?
<i>Paghukum hain nga palisiya ang labing kayo</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kinsa ang magbuut sa angay nga solusyon alang sa adbokasiya? • Kinsa nga girekomenda nga palisiya ang labing maghatag sa mga sukdanan?
<i>Ipakigsulti ang imong sugyot</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ang mga problema ug sugyot nga nasabtan bas a uban sa among komunidad? • Kang kinsa kinahanglan natong atubangon ang among sugyot sa palisiya? Kinsa ang adunay awtoridad sa pagdesisyon sa palisiya? • Kinsa ang maghatag suporta ug tambag sa kanang tawo o awtoridad nga adunay desisyon? • Unsa ang kinahanglang iupod sa among plano sa adbokasiya? <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Pagbag-o sa Batasan ⇒ Patakaran, pagbag-o sa pamaagi ⇒ Pagbansay ⇒ Pagsusi, mga lakang sa sangputanan • Giunsa ang solusyon, kung nakab-ot na, mapatuman ug unsa ang papel sa imong organisasyon niana?

Mga pratikal nga himan alang sa pagtuki sa palisiya

Adunay usa ka lainlaing mga pamaagi ug mga himan nga makatabang kanamo sa pag-analisar sa mga pamaagi ug mga proseso sa polisiya. Kauban niini nga mga gamit:

Table 2. Mga pamaagi ug himan alang sa pagtuki sa mga proseso sa palisiya

Unsa ang pagtuki	Mga gamit ug pamaagi
Mga proseso sa palisiya ug mga tawo	Pagtuki sa stakeholder , pagmapa sa stakeholder (Larawan 4), mahinungdanong mga pakigsulti sa impormante
Mga pamaagi sa panginabuhian	Mga interbyu nga walay istraktura, pinalabi nga ranggo, pag-analisar gamit ang problem tree
Mga relasyon sa sosyal	Pag-analisar sa kusoy, social maps, pag-analisar sa institusyon
Mga prayoridad sa palisiya	Mga panlantaw, force-field analysis, SWOT analysis
Konteksto sa polisiya	Pagsusi sa timeline (pagrepaso kung giunsa ang pag-uswag sa mga patakaran)
Mga pahayag sa polisiya	Pagtuki sa dokumento, pagtuki sa gintang
Mga institusyon ug kapunungan	Pag-analisar sa institusyon, social maps, power analysis, network mapping

Kini ang mga gamit nga makatabang kanamo sap ag-analisar kung unsa ang mga problema, kung unsa ang kinahanglan buhaton, ug kung unsa ang husto nga panagsama tali sa problema ug usa ka husto nga solusyon. Bisan pa, kinahanglan timan-an sa usa nga ang mga isyo sa sosyal komplikado, ug ang mga isyu sa palisiya sa kasagaran adunay daghang bahin ug nanginahanglan daghang, dili usa, analitiko nga pamaagi.

Alang sa kin inga artikulo, usa ka mubo nga pagpaila sa pagtuki sa stakeholder ug pagtuki gamit ang SWOT ang gipakita.

Himan #1: Pagtuki sa Stakeholder²

Ang *pagtuki sa stakeholder* mao ang proseso sap ag-ila sa mga indibidwal o grupo nga nakaapekto o lagmit nga maapektuhan sa usa ka polisiya o gisugyot nga aksyon. Kini gilain sila sumala sa ilang katakus nga maimpluwensyahan ang aksyon, o ang epekto nga adunay aksyon sa kanila.

Ang pagtuki sa stakeholder usa ka kagamitan nga makatabang kanamo nga masabtan kung giunsa nakaapekto ang mga tawo sa mga patakaran ug institusyon, ug kung giunsa ang mga palisiya ug institusyon makaapekto sa mga tawo. Giila niini kung kinsa ang nakabeneplisyo, ug kinsa ang nag-antus sa mga sangputanan sa usa ka aksyon o polisiya. Gipunting niini ang mga hagit nga kinahanglan atubangon aron mabalhin ang pamatasan, mapalambo ang mga kapasidad, ug masulbad ang dili managsama nga kahimtang.

Ang pagtuki sa stakeholder mahimo usab nga buhaton ingon bahin sa mga proseso nga multi-stakeholder sa usa ka komunidad, lakip ang diyologo ug negosasyon. Naglakip kini sa mga musunud nga punoan nga lakang:

- Klaro nga gipahayag ang isyu, kabalaka, o sugyot;
- Pag-ila sa mga hingtungdan;
- Pag-analisar sa ilang mga katungdanan, mga gahum, ug kapasidad nga makaapil;
- Ipa-mapa ang mga hingtungdan subay sa ilang interes ug lebel sa gahum o impluwensya sa isyu; ug,
- Pagtudlo sa mga aksyon nga buhaton alang sa matag hugpong sa mga hingtungdan.

Isulti ang hinungdanon nga problema, isyu, kabalaka, o sugyot

Klarong isulti kung unsa ang panguna nga problema, isyu, kabalaka, o sugot. Hinumdomi nga ang pagtuki sa stakeholder magsalig sa konteksto ug piho nga isyu nga imong gipili. Isulti ang imong isyu o sugyot sa konkretong mga termino, sa usa ka hugpong sa mga pulong o usa ka tudling-pulong.

Pag-ila sa mga hingtungdan

Kung nahibal-an na nimo ang hinungdanon nga problema, mahimo nimong mailhan ang mga hingtungdan. Ang mga hingtungdan mao ang mga artista – indibidwal, grupo, o institusyon – nga adunay interes sa isyu. Depende sa degree diin sila naapektuhan, mahimo sila mahimutang ingon panguna, ikaduha, o tertiary nga mga hingtungdan.

(Hinumdomi nga nag tag-iya sa tersiyong kasagaran mga grupo o institusyon.) Ang mga stakeholder mahimo nga mga benepisyaryo, biktima, financer, o magsugod. Ang mga stakeholder mahimong naa sa lokal nga lebel sa komunidad, distrito, nasyonal, o internasyonal.

Gipakita sa numero sa ubus ang pipila nga mga pangutana sa paggiya alang sap ag-ila sa pangunahan, sekondarya, ug tertiary nga mga hingtungdan:

PANANGLITAN	
Isyu: "Reporma sa mga patakaran sa kalasangan aron tugutan ang pag-ani sa mga dili kahoy nga produkto sa lasang."	
Panguna nga mga Stakeholder	Ang mga IP, mag-uuma, tiggamit sa tubig, mga komunidad sa lasang, tigpanguha og dugos
Sekondaryo nga mga Stakeholder	Mga negosyante, mamumuo sa uma, drayber sa transportasyon
Tertiary Stakeholder	Unibersidad, mga institusyon sa panukiduki, simbahan, mga NGO, mga lokal nga politiko

Hulagway 3. Panguna nga mga pangutana sap ag-ila sa panguna, sekondarya ug tertiary nga hingtungdan.

²Edited from Tony Quizon, "Stakeholder Analysis in Policy" (2014). **Enhancing Land Reform Monitoring Effectiveness: A Tool Kit for CSOs**. Quezon City: ANGOCC and Land Watch

Pag-analisar sa ilang mga tahas, interes, gahum ug kapasidad

Pagkahuman mailhan ang tanan nga mga hingtungdan, analisaha ang matag usa sa mga termino sa ilang mga katungod, mga gantimpala, ug mga benepisyo, responsibilidad, ug mga relasyon – o “ang 4 Rs”. Matabangan ka niini nga mahatagan importansya ang hinungdan – sama sa kung giunsa maapektuhan ang mga hingtungdan, sa lainlaing mga papel nga ilang gihuptan.

- *Mga katungod:* Unsa ang ilang mga katungod?
- *Mga gantimpala ug benepisyo:* Kinsa ang nagbayad sa mga gasto? Kinsa ang nakabenepisyo?
- *Responsibilidad:* Unsa man ang ilang katungdanan o kaakohan bahin sa isyu?
- *Mga relasyon:* Unsa ilang kabalutan sa isyu? Unsa kalayo o kaduol sila sa isyu?

I-mapa ang mga hingtungdan sa usa ka matrix

Ang sunod nga lakang aron ma-mapa ang tanan nga mga hingtungdan sa usa ka 2x2 matrix (2 ka laray sa 2 ka mga haligi) pinauyon sa:

- Ang ilang lebel sa interes sa isyu (Taas o Ubos)
- Ang ilang lebel sa gahum o impluwensya sa isyu (Mahuyang o Kusog)

Ang mga hingtungdan mahimong itudlo sa usa sa upat nga quadrants, sama sa mosunud:

STAKEHOLDER MAPPING MATRIX		
Lebel sa Interes ↑ TAAS ↓ UBOS	Taas nga Interes Mahuyang nga Impluwensya	Taas nga Interes Kusog nga Impluwensya
	Ubos nga Interes Mahuyang nga Impluwensya	Ubos nga Interes Kusog nga Impluwensya
	UBOS	TAAS
	← Ang-ang sa Gahum o Impluwensya →	

Hulagway 4. Stakeholder Analysis Mapping Matrix

Pagtudlo sa mga aksyon alang sa matag square sa quadrant

Karon nga nakamapa na nimo ang mga stakeholder ug gihatag sila sa usa sa upat nga mga kwadro sa 2x2 matrix, mahibal-an nimo kung unsang mga aksyon o tubag ang buhaton alang sa matag hugpong sa mga kombinasyon sa interes ug gahum o impluwensya. Gihatag ni Gardner (1986) ang piho nga katugbang nga mga aksyon alang sa matag quadrant sama sa mosunud:

ANG MATRIX SA GAHUM UG INTERES SA STAKEHOLDER		
Lebel sa Interes ↑ TAAS ↓ UBOS	A Taas nga Interes Mahuyang nga Impluwensya PADAYON NGA	B Taang nga Interes Kusog nga Impluwensya PAGTRABAHO UBAN
	C Ubos nga Intres Kusog nga Impluwensya PADAYON NGA MATAGBAW	D Ubos nga Interes Mahuyang nga Impluwensya GAMAY RA NGA
	UBOS	TAAS
	← Ang-ang sa Gahum o Impluwensya →	

Hulagway 5. Mga lihoc nga adunay kalabotan sa gahum ug interes

Kadtong naa sa Quadrant A adunay taas nga interes, apan usa ka mahuyang nga impluwensya. Ang pipila ka mga panaglitan mahimong mga botante o nagpakabana nga mga lungsuranon nga mahimong interesado sa imong isyu apan adunay mahuyang nga impluwensya sa isyu. Sa ingon, makatabang kung ipahibalo nimo sila labi na kung naghimo ka ug usa ka publiko nga kampanya o adbokasiya sa isyu.

Ang mga naa sa Quadrant B adunay taas nga interes ug kusog nga impluwensya sa isyu. Kini ang hinungdanon nga mga madudula nga kinahanglan nimo nga sulayan nga maimpluwensyahan, ug busa kinahanglang nimo nga ipunting ang imong mga paningkamot ug atensyon sa kanila. Ang pila ka mga ehemplo sa kanila mahimo nga mga namumuno sa politika, simbahan, ug sibiko, may kalabutan nga mga ahensya sa gobyerno, o mga lig-on nga organisasyon sa mga tawo.

Ang mga naa sa Quadrant C adunay gamay nga interes apan adunay kusog nga impluwensya sa isyu. Mahimo nila ilakip, panaglitan, ang Gobernador sa Panlalawigan o mga lokal nga grupo sa Negosyo. Usahay, ang labing kaayo nga pamaagi aron lang matagbaw sila, tingali pinaagi usab sa pagpahibalo sa ila. Ang pagdala sa imong mg isyu sa kanila mahimo’g dili mahimo kin inga oras, tungod kay posibleng maghimo sila og daghang mga problema kung dili gyud sila interesado sa imong mga isyu.

Ang mga naa sa Quadrant D adunay gamay nga interes ug ubos nga impluwensya sa isyu. Kauban niini ang mga wala’y pakialam sa isyu. Mahimo nga maingon nga ipadayon ang imong paningkamot nga gamay ra.

Katingbanan

Ang pagtuki sa stakeholder makatabang kanamo nga masabtan ang mga panginahanglanon ug interes sa matag hingtungdan, pareho sa sulus ug gawas sa among organisasyon o komunidad. Nakatabang kini kanamo nga masabtan ang gahum o impluwensya nga naa sa matag stakeholder nga mahimong makapadali o makababag sa pagkab-ot sa usa ka polisiya o katuyoan sa programa. Kalabot sa pagtuki sa palisiya, ang pagtuki sa stakeholder lab inga mapuslan pagkahuman nakadesisyon ka kung unsang patakaran ang ipadayon, ug gitinguha nga ipatuman ang polisiya ug ipatuman sa aksyon.

Himan #2: Pagtuki sa SWOT

Ang SWOT usa ka acronym nga nagpasabut sa “Mga Kalig-on, Kahuyang, Mga Oportunidad, ug Mga Banta”. Ang pagtuki sa SWOT naghatag maayo nga sukaranan alang sa pagrepaso sa usa ka estratehiya, polisiya o sugyot, o bisan unsang ubang ideya.

Ang pagtuki sa SWOT naggikan sa panukiduki nga gihimo sa Stanford Research Institute gikan 1960 hangtod 1970. Nagsugod kini ingon usa ka gamit sa pagplano nga gigamit sa mga Negosyo ug korporasyon. Karon, kini usa ka gamit nga gigamit usab alang sa pagtuki sa mga publiko nga mga pamaagi.

Ang pagkompleto sa usa ka pagtuki sa SWOT simple lamang ug usa ka maayong hilisgutan alang sa mga sesyon. Ang pagtuki sa SWOT maayo usab nga magamit sa mga miting para magbaylohanay sa mga ideya.

Ang usa ka pagtuki sa SWOT usa ka hilisgutan nga pagsusi sa datos nga giorganisar sa format nga SWOT ngadto sa usa ka lohikal nga han-ay nga makatabang sa pagsabut, presentasyon, paghisgot, ug paghimog desisyon.

Lakang 1: Klaro nga gisulti ang gisugyot nga palisiya, programa, o ideya

Una, kinahanglan nimo nga ipiho kung unsang entidad ang naghimo sa Pagsusi sa SWOT. Kinsa ang imong girepresenta, ug sa kang kinsang ngalan ikaw nagdumala sa SWOT – sa ato pa, usa ka organisasyon/kooperatiba sa mga mag-uuma? Usa ka komunidad nga lumad? Usa ka grupo sa mga panimalay? O konseho sa barangay?

Ikaduha, hinungdanon nga tin-aw nga maila ang piho nga hilisgutan sa imong pagtuki sa SWOT, tungod kay ang usa ka Pagtuki sa SWOT usa ka panan-aw sa usa ka butang, kini bag-ong pamaagi, usa ka proyekto, usa ka sugyot, usa ka ideya, o kapilian, ug uban pa:

- Usa ka gisugyot nga lokasyon alang sa pagtukod og bag-ong pangpubliko nga eskwelahan sa usa ka barangay.
- Usa ka bag-ong palisiya nga nagdili sa pag-ani sa pipila ka mga klase nga produkto sa lasang sa komunidad .
- Usa ka pribado nga kompanya nga mukuha ug 50 ka tuig nga abang sa pag-arkila sa mga yuta sa mga tribo samtang nagtanyag og bayad nga salapi ug mga trabaho sa komunidad.
- Usa ka gisugyot nga P50-milyon nga proyekto sa pagpalapad sa kadalanan nga moagi sa komunidad.

Ang matag usa sa kini nga mga paghukom, sugyot, o ideya makaapekto sa komunidad sa pila ka paagi ug adunay mga sangputanan alang sa mga lokal nga tawo bisan kung wala sila’y gibuhath bahin niini.

Lakang 2: Pag-andam sa usa ka grid o template

Ang template sa pagtuki sa SWOT kasagarang gipakita ingon usa ka grid, nga naglangkob sa upat nga seksyon, usa alang sa matag ulohan sa SWOT: Kalig-on, Kahuyang, Higayon, ug Hulga.

Alang sap ag-analisar sa SWOT, ang usa ka 2x2 matrix table mahimong mabahin sumala sa duha nga pares sa sukat.

Matrix sa Pagtuki sa Stakeholder		
“Pahayag sa gisugyot nga Palisiya, Programa o Ideya”		
	Positibo ☒	Negatibo ☐
Sulud (karon)	Kalig-on	Kahuyang
Gawas (umaabot)	Higayon	Hulga

Hulagway 6. SWOT Analysis Matrix

Ang mga kalig-on ug kahuyang tin-aw nga giisip ingon sulud nga mga hinungdan, samtang ang mga higayon ug hulga gilahi nga gilantaw ingon mga paggawas nga hinungdan.

Ania ang pagpatin-aw sa labi ka detalye:

Mga Kalig-on ug Mga Kahuyang S + W	Ang sulud nga palibot mao ang kahimtang sa sulud sa organisasyon o komunidad	Pananglitan: mga hinungdan nga adunay kalabotan sa pagkamiyembro, mga gigikanan sa lokal, assets, kita, kahimoan, kalidad, kahanas, relasyon sa sosyal, kinaiya, serbisyo, dungog, proseso, imprastraktura, produkto, ug uban pa.	Kini nga mga hinungdan lagmit nga karon
Mga Higayon ug Hulga O + T	Ang gawas nga palibot mao ang kahimtang sa gawas sa organisasyon o komunidad	Pananglitan: mga hinungdan nga adunay kalabotan sa mga merkado, sector, paglalain, pagbag-o sa panahon, kompetisyon, ekonomiya, politika, katilingban, kultura, teknolohiya, kinaiyahan, media, balaod, gobyerno, simbahan, mga institusyon, ug uban pa.	Kini nga mga hinungdan lagmit nga sa umaabot

Hulagway 7. Ang sulud ug gawas na butang sa SWOT Analysis.

Lakang 3: Hisguti ug huna-hunaa ang imong SWOT

Sunod, huna-hunaa ang pangutana: “Unsa ang imong Kalig-on, Mga Kahuyang, Higayon ug Hulga – kalabot sa gisugyot nga palisiya, programa, o ideya?” Isulat ang imong pagtuki sa mubu nga mga hugpong sa mga pulong, dili ra ang mga nag-inusarang pulong – aron ang mensahe tin-aw.

Pananglitan, adunay gisugyot nga P50-milyon nga proyekto sa pagpalawig sa kadalanan nga maagi sa imong komunidad, nga mahimong magdala sa bag-ong mga Negosyo, apan magdala usab mga bag-ong nagpuyo, ug magbag-o sa imong lokal nga pamaagi sa kinabuhi. Sa ingon nga kahimtang, aniay pipila ka mga pananglitan sa klase sa pangutana nga mahimo nimo ipangutana sa usa ka pagtuki sa SWOT:

Pagsusi sa Sulud

Kalig-on:

- Pag-ila sa mga kahanas ug kaarang nga anaa kanimo.
- Unsa man ang mahimo nimo labi nga maayo, may kalabutan sa uban?
- Unsa man ang giisip sa mga analista/gawas nga imong kusog?
- Unsa nga mga kaagi nga adunay kalabutan ang naa kanimo (pananglitan pagpalihok sa komunidad)?
- Adunay ba ka maayo nga reputasyon?
- Adunay ba ka maayong nga external linkage?
- Adunay ba ka usa ka halapad ug aktibo nga pagkamiyembro o konstituwensya? Pila ka mga tawo ang imong naabut?
- Adunay ka ba lig-on nga pamatasan, pasalig ug pagpangulo?
- Unsa nga gahum nga anaa ka sa gisugyot nga palisiya, programa, o ideya?

Mga Kahuyang:

- Unsa man nga mga buhaton ikaw mahuyang? Kulang ba ang imong kusog sa kompetisyon?
- Unsa ang hinungdan sa labing dili pagkatagbaw ug mga reklamo bahin sa imong trabaho?
- Unsa nga mga proseso ug kalihokan ang mahimo nimong mapaayo?
- Adunay mga kakulangan bahin sa imong kahanas ug kaarang?
- Unsa ang imong mga kahuyang?

Eksternal nga Pagsusi

Mga Higayon:

- Asa nimo magamit ang imong kusog?
- Giunsa ang pagbag-o sa imong ginsakupan ug ilang mga panginahanglanon?
- Adunay magamit nga teknolohiya (pananglitan mga komunikasyon) nga makapaayo sa imong trabaho?
- Adunay bag-ong mga merkado alang sa imong kusog?
- Adunay bag-ong mga paagi sa paghimo sa imong mga produkto?
- Adunay mga patakaran sa publiko nga mahimo nimo uyonan?
- Adunay mga programa, ahensya, o mga kalabutan nga mahimong makatabang sa imong komunidad o grupo?

Mga Hulga:

- Moabut ba ang usa ka bag-ong kompetisyon? Kuhaon ba sa mga bag-ong Negosyo ang mga trabaho ug kabtangan sa imong komunidad?
- Ang bag-ong teknolohiya nagbali-wala bas a imong mga produkto?
- Sa unsang paagiha mahulga ang mga pagbag-o sa tradisyunal nga pamaagi sa kinabuhi sa komunidad?
- Ang gisugyot nga mga pagbag-o lagmit maghimo ug panangbangi sa komunidad?
- Adunay bag-ong mga pagdili, ilalom sa bag-ong mga pagbag- sa patakaran?
- Magdala ba kini sa dili maayo nga mga epekto sa kinaiyahan?
- Ang mga pagbag-o makahatag ba kanimo nga labi ka mahuyang kung magbag-o ang panahon?

Pag-usab, kung gigamit ang pag-analisar sa SWOT, siguruha nga ihulagway ang hilisgutan (o katuyoan o pangutana) alang sa SWOT Analysis nga klaro aron magpadayon ka nga naka-focus sa sentral nga isyu. Labin a nga hinungdanon kini kung ang ubang mga tawo naapil sa proseso. Kinahanglan nga masabtan sa mga tawo sa husto nga paagi ang katuyoan sa pagtasa sa SWOT ug ang mga implikasyon nga motumaw.

Lakang 4: Hisguti ang imong kapilian ug mga kurso sa paglihok

Ang usa ka pagtuki sa SWOT makahimo og mga isyu nga dali nga gihubad sa piho nga mga katagorya sa aksyon. Ang usa ka pagtuki sa SWOT mahimo'g isulti kanimo kung unsa ang maayo ug daotan bahin sa imong organisasyon o komunidad, ug bahin sa usa ka piho nga sugyot, programa, o ideya.

Ang usa ka bug-os ug kompleto nga pagtuki sa SWOT naglangkob sa paghimo og patong sa relasyon tali sa lainlaing mga punto sa pagtuki sa Mga Kalig-on, Mga Kahuyang, Mga Higayon, ug Mga Hulga. Pananglitan, kung ang imong organisasyon karon naghimo sa paghimo og mga organikong utanon (kusog), ug ang usa ka bag-ong proyekto sa dalan nga lagmit magdala sa dugang nga Negosyo ug mga customer (higayon), nan kinahanglan nimo nga madiskarte ang mga pamaagi aron mapaayo ang imong Negosyo. Bisan pa, kung ang imong organisasyon wala'y kahanas sa pagpadagan sa usa ka Negosyo (kahuyang), tingali mahimo ka Magdumala sa mga pagbansay sa pagpauswag sa Negosyo aron

mapahimuslan ang bag-ong mga oportunidad sa Negosyo nga mahimong dalhon sa proyekto sa dalan.

Ang diskusyon kung giunsa mahubad ang pagtuki sa SWOT sa mga estratehikong kurso sa paglihok nga magkinahanglan og hanas nga pagpadali ug tinuud nga praktis. Ang hinungdanon nga butang mao ang pagpadayon sa usa ka katuyoan ug abli ang hunahuna, aron makita gyud ug maapresyar kung unsa ang imong mga kapilian, kung ang imong komunidad o grupo nag-atubang sa usa ka bag-ong sugyot, polisiya, proyekto, o ideya.

PAGPLANO SA PAGTUKI SA STAKEHOLDER		
"PAHAYAG SA GISUGYOT NGA PALISIYA, PROGRAMA O IDEYA"		
	MGA KALIG-ON (STRENGTHS) Pagtuki sa imong kasamtangan nga kusog	MGA KAHUYANG (WEAKNESSES) Pagtuki sa imong kasamtangan nga kahuyang
MGA HIGAYON (OPPORTUNITIES) Pagsusi sa imong umaabot nga mga higayon sa gawas	S + O "Pag-prayoridad ug pagpalambo"	W + O "Magpadayon, Pagtukod ug Pagsuporta"
MGA HULGA (THREATS) Pagsusi da imong umaabot nga mga hulga sa gawas	S + T "Pagkontra ug Maminusan"	W + T "Pag-ayo o Paglikay"

Hulagway 8. Mga estratehiya nga mga aksyon alang sa SWOT

Katingbanan

Tungod sa kadali sa pagkayano niini, ang pag-analisar sa SWOT usa ka dali nga magamit nga kagamitan. Wala kinahanglana ang bisan unsang espesyal nga materyales o kagamitan, gawas sa aktibo nga pag-apil sa mga tawo ug ang presensya sa usa ka batid nga tigpadali.

Ang kahinungdanon sa pagtuki sa SWOT mao nga naghatag kini maayong pamaagi alang sa mga komunidad ug grupo aron susihon ang positibo ug negatibo nga mga hiyas sa usa ka sugyot, palisiya, o ideya sa sulus sa usa ka pagtuki. Gihatagan niini gahum ang grupo o komunidad nga mahibal-an ang sulud ug gawas nga mga hinungdan nga makaapekto sa umaabot nga paghimo ug mga lihok niini. □

Mga Pakisaryan:

- Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development. (2014). *Enhancing Land Reform Monitoring Effectiveness: A Toolkit for CSOs*. Quezon City, Philippines: Author.
- Bardach, Eugene. (2012). *A practical guide for policy analysis: the eightfold path to more effective problem solving*, 4th ed. Los Angeles; London; New Delhi; Singapore; Washington DC: CQ Press; SAGE Publications Ltd.; SAGE Publications India Pvt. Ltd.; SAGE Publications Asia-Pacific Pte. Ltd.
- Nagel, S. S. (Ed.). (1999). *Policy Analysis Methods*. New Science Publishers. New York: Nova Science Publishers, Inc

Kini nga materyales sa pagtuon ghimo ni Tony Quizon para sa proyekto nga "Recognizing the Indigenous Communities behind the Conservation of Nature: A Project Pursuing the Full and Effective Participation of Indigenous Communities in the Implementation of the Expanded National Integrated Protected Areas System." (Pag-ila sa lumadong komunidad nga nagapanipod sa pagreserbar sa kinaiyan: Proyekto nga ga-awhag sa epekto nga pag-apil sa lumadong komunidad sa pag-implementar sa E-NIPAS.) Kini nga proyekto gi-ubanan sa ANGOCC, Bukluran og PAFID, ug gisupportahan sa Sudden Opportunity Grant Facility of VOICE, usa ka insyastibo sa Netherlands Ministry of Foreign Affairs gihubad uban sa OXFAM Novib og Hivos.

Ang mga gipahigayon nga panghuna-huna o komento sa maong material wala galikap sa panghuna-huna o komento gikan sa VOICE, Netherlands Ministry of Foreign Affairs, OXFAM Novib og Hivos.

Citation

Quizon, A. (2020). *Pagtuki ug Kag-umol sa Palisiya: Usa ka Kinatibuk-ang Ideya*. ANGOCC, BUKLURAN, PAFID, and VOICE. [Learning material prepared for the project, Strengthening the Role of Indigenous Peoples and Their Communities in Nature Conservation].

The Asian NGO Coalition for Agrarian Reform and Rural Development (ANGOC) a regional association of national and regional networks of civil society organizations (CSOs) in Asia actively engaged in promoting food sovereignty, land rights and agrarian reform, sustainable agriculture, participatory governance, and rural development. ANGOCC member networks and partners work in 10 Asian countries together with some 3,000 CSOs and community-based organizations (CBOs). ANGOCC actively engages in joint field programs and policy discussions with national governments, intergovernmental organizations (IGOs), and international financial institutions (IFIs).

33 Mapagsanggani Street, Sikatuna Village, Diliman, Quezon City 1101 Philippines
 Telefax: +63-2 8351 001 | Email: angoc@angoc.org | Website: www.angoc.org

The formation of Bukluran Para sa Pangangalaga ng Kalikasan ng Pilipinas (BUKLURAN, Inc.) or the Philippine Indigenous Peoples Community Conserved Territories and Areas Consortium (Philippine ICCA Consortium) is a nationwide network of community membership-based indigenous people's organizations (IPOs) of all ethnographic types. It is premised on bringing together indigenous peoples who assert and utilize traditional governance to protect community-conserved areas. Common to its members is the shared view that indigenous peoples' survival depends on the protection of valuable knowledge systems and the ancestral lands on which we thrive and persist. Our community-conserved areas can become the ultimate driving force in the conservation of biodiversity when our rights to our land and resources are respected and recognized.

Our main purpose is to carry out and realize the full recognition and respect for the rights, governance and self-management of our ancestral lands.

c/o PAFID: 71 Malak Street, Diliman, Quezon City, Philippines | Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406

Philippine Association for Intercultural Development, Inc. (PAFID) is a social development organization which has been assisting Philippine indigenous communities to secure or recover traditional lands and waters since 1967. It forms institutional partnerships with indigenous communities to secure legal ownership over ancestral domains and to shape government policy over indigenous peoples' issues. PAFID works exclusively with the indigenous peoples' sector, specifically upon written or signed requests for assistance from indigenous communities or their representatives. PAFID envisions indigenous communities as responsible stewards of their resources.

71 Malak Street, Diliman, Quezon City, Philippines | Tel: +63-2 89274580 | Fax: +63-2 84355406
 Email: pafid@skyroadband.com.ph | Website: www.pafid.org.ph